

Estetisk-filosofiska fakulteten

Héctor Pérez Prieto
(red)

Erfarenhet, berättelse och identitet: Livsberättelsestudier

Héctor Pérez Prieto
(red)

Erfarenhet, berättelse och identitet: Livsberättelsestudier

Héctor Pérez Prieto (red). *Erfarenhet, berättelse och identitet: Livsberättelsestudier*

Forskningsrapport

Karlstad University Studies 2006:70

ISSN 1403-8099

ISBN 91-7063-100-X

© Författarna

Distribution:

Karlstads universitet

Estetisk-filosofiska fakulteten

651 88 KARLSTAD

SVERIGE

054-700 10 00

www.kau.se

Tryck: Universitetstryckeriet, Karlstad 2006

Sammanfattning

Pérez Prieto, Héctor (red) 2006: *Erfarenhet, berättelse och identitet. Livsberättelsestudier*. Karlstad University Studies

Livsberättelsers sammanflätning av personliga erfarenheter, sociala förhållanden, historiska omständigheter och kulturella referensramar gör dem till lämpliga verktyg för studier av sociala processer där samspelet mellan det personliga och det sociala står i fokus för intresset. Denna antologi – en produkt av livsberättelseseminarier vid Karlstads universitet – speglar något av den disciplinära, teoretiska och tematiska mångfalden som kännetecknar livsberättelseforskningen.

I kapitel 2 baserar sig Markus Arvidson på självbiografier och biografier över sångaren och kompositören Johnny Bode, för att presentera en sociologisk och narrativ betraktelse över ett liv levt i en outsiderposition och dess inslag av både framgång och tragedi.

En annan berättelse om framgång, dock utan inslag av tragedi, finns i Ylva Bryntessons bidrag i kapitel 3 där vi får möta Maria, en kvinnlig ledare inom en mansdominerad bransch, och hennes berättelser om att vara ledare och om vägen fram till en sådan position.

Karin Forsling skriver i kapitel 4 om mötet med konstpedagogen Eva och om hennes berättelser om utvecklingen av ett estetiskt förhållningssätt till livet.

I kapitel 5 utgår Marie Karlsson från samtalet med en förälder, Rahim, om hans erfarenheter av barninstitutioner, för att belysa och diskutera frågan om intervjuaren som medberättare.

Sven-Erik Karlsson och Evelyn Säll utgår i kapitel 6 ifrån berättelsen om småföretagaren Catharina för att diskutera småföretagandet i relation till begreppen egensinnighet och timing.

I kapitel 7 skriver Joyce Kemuma om Wangui, en beslutsam kenyansk invandrarkvinna i Kanada, och hennes berättelser om att mot alla odds ta sig fram och göra karriär i det nya landet.

Kenneth Nordgren diskuterar i kapitel 8 frågan om narrativ identitet och historiebruk, utifrån intervjusamtal med gymnasieungdomar om attackerna mot World Trade Center och Pentagon den 11 september 2001.

I kapitel 9 lyfter Héctor Pérez Prieto fram frågan om det narrativa minnet, utifrån en presentation av hur en grupp lärare använder minnen från sin egen skoltid för att argumentera för det egna sättet att vara lärare på.

Slutligen tar Eva Rhöse Martinsson i kapitel 10 upp frågan om det privata och det offentliga i läraryrket, utifrån två lärares berättelser.

Innehållsförteckning

1. Inledning <i>Héctor Pérez Prieto</i>	7
2. ”Med fantasi i själen och operett i blodet” – En sociologisk och narrativ betraktelse över Johnny Bodes liv <i>Markus Arridson</i>	11
3. Rollen som kvinnlig ledare – en dans på rosor? <i>Ylva Bryntesson</i>	28
4. ”Ja skulle vilje danse tess ja svemme...”. En livsberättelse som i sju delar berör längtan, relationer, skapande, lärande, sinnlighet, identitet och vägval. <i>Karin Forsläng</i>	48
5. Livsberättelser som socialt situerade och strukturerade handlingar - intervjuaren som medberättare <i>Marie Karlsson</i>	71
6. ”Tokigt, galet och bra timing! En affärsuppgörelse mellan två envetna kvinnor över en tallrik blåbär och mjölk” – en berättelse om och en analys av en framgångsrik kvinnlig företagare på den svenska landsbygden <i>Sven-Erik Karlsson och Evelyn Säll</i>	89
7. A determined and daring woman’s educational and professional career constructions amidst changes and challenges <i>Joyce Kemuma</i>	110
8. Historia som medvetande, identitet och handling i ett mångkulturellt Sverige <i>Kenneth Nordgren</i>	130

9. ”Jag är född i november och var SÄKERT inte mogen..”.
Skolminnen i lärares yrkesberättelser
Héctor Pérez Prieto 141
10. Offentlig och privatliv ur olika perspektiv – Två lärares
livsberättelser i historisk- och nutidsbelysning
Eva Rböse Martinsson 161

Författarpresentation

Markus Arvidson, doktorand i sociologi vid Karlstads universitet. Han är främst intresserad av bedrägerier och näralligande fenomen och disputerar under 2007 på en avhandling om bedrägeri som interaktionsform.

Ylva Bryntesson, fil mag i pedagogik och nybliven doktorand i pedagogik vid Karlstads universitet. Hon är främst intresserad av identitetskonstruerande, livs- och yrkesval samt narrativ inriktad forskning.

Karin Forsling, fil mag och adjunkt i specialpedagogik vid Karlstads universitet. Hon är främst intresserad av att studera multimodala lärprocesser, där estetik och ett vidgat textbegrepp ingår, inom lärarutbildning och i specialpedagogiska sammanhang.

Marie Karlsson, fil dr i pedagogik verksam vid pedagogiska institutionen vid Uppsala universitet. Hon är främst intresserade av livsberättelser som identitetskonstruktioner och disputerade hösten 2006 med en avhandling om föräldraidentiteter i livsberättelser om föräldrars möten med förskola, skola och barnvårdscentral.

Sven-Erik Karlsson, docent i sociologi vid Karlstads universitet. Han är främst intresserad av modern sociologisk teori och bedriver undervisning och studier om människors fritid och människors skapande av mindre företag.

Joyce Kemuma, fil dr och lektor i pedagogik vid Dalarna Högskola. Hon är främst intresserad av vuxnas agerande och lärande i samband med förändrade livssituationer och har studerat vuxna invandrades erfarenheter i både Sverige och Kanada.

Kenneth Nordgren, fil dr i pedagogiskt arbete, verksam vid avdelningen för Politiska och Historiska studier vid Karlstads universitet. Han är främst intresserad av individers och kollektivs bruk av historiska berättelser och disputerade hösten 2006 med avhandlingen *Vems är historien? Historia som medvetande, kultur och handling i det mångkulturella Sverige*.

Héctor Pérez Prieto, professor i pedagogik vid Karlstads universitet. Han är främst intresserad av aktörers agerande i pedagogiska processer och deras erfarenheter av det och har arbetat med studier av både elevers och lärares skol- och livsberättelser.

Eva Rhöse Martinsson, fil dr och universitetslektor i pedagogik vid Karlstads universitet. Hon är främst intresserad av lärares arbete och liv och har disputerat med en avhandling om lärares livsberättelser.

Evelyn Säll, fil dr och universitetslektor i pedagogik vid Karlstads universitet. Hon är främst intresserad av lärarstuderandes utveckling i läraryrket, vilket hon skrivit en avhandling om. Hon är dessutom intresserad av intervjuandets metodik och har exempelvis genomfört intervjuer med kvinnliga företagare.

Livsberättelser som socialt situerade och strukturerade handlingar – intervjuaren som medberättare

Marie Karlsson

Detta kapitel behandlar om en metodologisk och kunskapsteoretisk fråga som under senare år kommit i fokus för forskare som arbetar med livsberättelseforskning. Det är frågan om hur de livsberättelser som tar form under intervju-samtal kan ses som samkonstruerade av både intervjuare och intervju-person, vilket medför att forskarens roll som medskapare av det empiriska materialet synliggörs, problematiseras och integreras i analysarbetet. Denna fråga blir intressant om man ser på livsberättelser som socialt situerade handlingar, det vill säga att man ser själva berättandet och dess villkor under intervjusamtalen som delvis avgörande för vilka livsberättelser som tar form (Kvale, 1997; Mishler, 1999, 1986; Langellier, 2001; Karlsson, 2006).

Jag har gjort fokuserade, ”topical” eller tematiska livsberättelseintervjuer med föräldrar om deras erfarenheter av barnomsorg inom ramen för mitt avhandlingsarbete (Karlsson, 2006), som till skillnad från ”complete” eller heltäckande livsberättelseintervjuer fokuserat på en period eller särskilda aspekter i föräldrarnas liv (jfr Bertaux, 1981; Pérez Prieto, 2000). Intervjuerna kan vidare beskrivas som samtalande genom att jag inte lämnat över berättandet till föräldrarna utan deltagit som både lyssnare och samtalspartner och därmed som medberättare.

I detta kapitel ska jag, med utgångspunkt i utdrag ur en livsberättelseintervju, visa hur ett inkluderande av berättandet och dess förutsättningar och villkor kan integreras i analysen av livsberättelser. Pamphilon (1999) har utarbetat en modell som synliggör olika typer av analyser av livsberättelser som bygger på en kameralinsmetafor, vilken pekar på vikten av att analysera livsberättelser utifrån olika perspektiv eller zoomar. Hennes zoom-metafor är uppbyggd kring tre perspektiv; mikro-, meso och makro-zoom. En mikro-zoom riktar den analytiska blicken mot interaktionen mellan intervjuare och intervju-person, en meso-zoom fokuserar på berättandet, teman och nyckelfraser medan en makro-zoom riktar bland annat blicken mot dominerande diskurser som används som normativt strukturerande verktyg i berättandet. Denna kameralinsmetafor, och då särskilt den mikro- och meso-zoom som Pamphilon diskuterar, är användbar i en dis-

kussion kring betydelsen av forskarens som medberättare och de förutsättningar och villkor som strukturerar intervjusamtal.

Det är utdrag ur en intervju med en förälder, Rahim³⁴, i vilken hans erfarenheter av och förväntningar på att möta barninstitutioner som barnavårdscentral, förskola och skola, ligger i fokus. Genom att visa fram hur intervjusituationen, dess inramning och interaktionen mellan mig och Rahim bidrar till att forma innehållet i berättelserna om Rahim hoppas jag kunna lämna ett bidrag inom detta område som kan komma andra forskare och studenter till nytta i deras arbeten.

Texten är strukturerad så att interaktionen mellan intervjuare och intervju-person diskuteras med utgångspunkt i utdrag ur intervjun med Rahim. Sedan fokuseras intervjusamtalets inramning i termer av förutsättningar och villkor samt relationer mellan intervjuare och intervju-personer som socialt strukturerade. Diskussionen rör sig således från en mikro-zoom till en meso-zoom (Pamphilon, 1999).

Att synliggöra berättande som sociala handlingar

Ett synliggörande av interaktionen mellan intervjuare och intervju-person visar hur innehållet i livsberättelser tar form genom intervjusamtalet. Detta medför att det görs skillnad mellan berättande och berättelser (Mishler, 1995; Karlsson, 2006). Berättelserna ses då som resultaten av det gemensamma berättandet och av forskarens analytiska fokus under bearbetningen av intervjumaterialet. Ett sätt att rikta en mikro-zoom mot interaktionen mellan intervjuare och intervju-person är att inkludera utdrag ur intervjusamtalet i den text som skrivs för andra läsare. Dessa utdrag ska synliggöra hur berättelserna tar form genom samtalet mellan intervjuare och intervju-person. Och i och med att dessa utdrag är skriftspråkliga representationer av ljudinspelningar av intervjusamtalet så måste beslut fattas kring hur denna skriftspråkliga representation ska se ut. Principerna för skriftspråkliga representationer kan kallas transkriptions- eller utskriftsnyckel.

³⁴ Rahim är ett fiktivt namn, liksom de namn på andra personer och platser som förekommer i texten som följer. Intervjusamtalet med Rahim var ett av nitton som genomfördes med föräldrar/föräldrapar med barn födda 1995 i en kommundel i Uppsala i slutet av år 2000. Intervjustudien var en del av ett större forskningsprojekt, FISK-projektet, vars huvudsakliga syfte var att studera införandet av förskoleklass för sexåriga barn i skolan utifrån olika perspektiv (Pérez Prieto et al, 2002; Pérez Prieto, Sahlström & Melander, 2003; Karlsson, et al, 2006). Syftet med intervjuundersökningen var att få kunskap om föräldrars möten med barnomsorg med utgångspunkt i deras erfarenheter.

En utgångspunkt för mitt arbete med att analysera intervjuerna med Rahims och de andra intervjupersonerna var att också min egen röst som intervjuare och medberättare skulle inkluderas och därmed behandlas på samma sätt som de medverkande föräldrarnas. Genom att visa fram hur livsberättelser tar form under intervjusamtal genom mitt och Rahims mer eller mindre gemensamma berättande synliggörs det problematiska i att benämna berättelserna som tillhörande honom. Istället framträder berättelserna som samkonstruktioner som tagit form genom det gemensamma berättandet om föräldrarnas erfarenheter (jfr Mishler, 1999). Utifrån ett perspektiv på livsberättelser som socialt situerade handlingar blir det svårt att motivera ett utelämnande av det berättelsearbete intervjuaren gör och därmed hennes eller hans del i de berättelser som sedan lyfts fram i analyser. Med berättelsearbete menar jag att det inte räcker med att visa fram vilka frågor och kommentarer intervjuaren ställer och ger intervjupersonen, utan att också visa hur detta bidrar till formandet av det berättade.

Den snåriga stigen från tal till text

Att transkribering av ljudinspelade samtal i sig är en form av analys är idag en självklarhet för de flesta som arbetar med intervjuer. Men det är inte alltid en självklarhet att man som forskare synliggör vilka ställningstaganden och beslut som ligger bakom detta analysarbete. Som forskare måste man bestämma sig för om man till exempel ska skriva det som sägs i skriftspråk, det vill säga med korrekt stavade ord och så vidare, eller om man ska söka behålla uttryck och uttal som skiljer det ena intervjusamtalet från det andra. Jag har valt en medelväg i denna fråga genom att behålla en del av intervjusamtalens individuella karaktärer. Detta genom att transkribera talspråksformuleringar som är vanligt förekommande eller som om de ändrades skulle förändra intervjusamtalens unika karaktärer alltför mycket. De vanliga och ofta förekommande ord jag valt att representera i talspråksform är ord som; dom (de, dem), nån (någon), nånting (någonting), nåt (något), sa (sade), sån (sådan), såna (sådana), sånt (sådant), vart (blev).

Var gränsen går mellan tal- och skriftspråk är inte helt klar för mig, men dessa ord eller uttryck skulle, om de omvandlats till skriftspråk, ha förstört den samtalston som jag ändå ansåg vara viktig att till viss del bevara i intervjuutdragen. Vanligt förekommande uttryck som däremot omvandlades till skriftspråksform var; det (de), jag (ja), och (å), var (va), är (e). Detta ställningstagande gjorde jag på grund av att uttrycken i talspråksform kunde försvåra läsningen av intervjuutdragen och att omvandlingen till skriftspråk inte skulle påverka flytet i

de representerade samtalen på samma sätt som de tidigare nämna uttrycken. Skillnaden blir synlig genom tre exempel, där det första visar en mening helt i skriftspråk, den andra samma mening helt i talspråk (som det låter) och den tredje visar meningen efter de principer jag valt att följa.

1. Jag sade någonting sådant
2. Ja sa nåt sånt
3. Jag sa nåt sånt

Det går förstås att göra på många olika sätt men detta är de sätt på vilket jag valt att representera intervjusamtalen i text. Jag har också valt att skriva ut ord som uttalas utan ändelsen –de (förutom sade) på grund av att detta visade sig underlätta läsningen. Ord som utskrivet på talspråk skulle ha sett ut så här: börja, rita, prata och fungera skrevs ut med ändelsen –de så att de istället representeras som började, ritade, pratade och fungerade. Detta beslut baserades på ett övervägande kring att bevarandet av talspråksformen inte tillförde något i intervjuutdragen som inte kunde avvaras. Ett exempel där den första meningen visar hur de icke redigerade verben skulle se ut och där den andra visar hur det blir när de outtalade ändelserna –de skrivs ut kan tydliggöra vad jag menar;

1. Jag börja prata med henne när hon satt och rita
2. Jag började prata med henne när hon satt och ritade

En annan svår fråga handlar om huruvida man ska visa fram återkommande unika uttryck hos intervjupersonerna. Svårigheterna handlar om att de genom dessa uttryck kan bli mer igenkännbara för en läsare som verkligen läser intervjuutdragen noga och känner intervjupersonen i fråga. Risken för en ökad igenkännbarhet handlar om vikten av att bevara konfidentialiteten så långt som möjligt i behandlingen av materialet. Jag har valt att inte ta bort några karaktäristiska uttryck hos intervjupersoner så länge jag ansett att de inte varit av den sorten att de skulle kunna vara helt unika. Dessa beslut grundar sig också delvis på de överväganden jag gjort kring representationen av mitt intervjusamtal med Rahim som har svenska som andra språk. Om jag hade omformulerat eller utlämnat för honom karaktäristiska uttryck så hade tonen i vårt intervjusamtal helt tappats bort. Rahim säger vid flera tillfällen ”jamensan” vilket är hans sätt att säga ”jajamensan” som är ett vanligt förekommande svenskt uttryck för bekräftelse. Enligt min uppfattning finns det inget värde i att skriva detta uttryck på korrekt svenska. Jag lät därför hans sätt att tala svenska framträda efter

samma principer som de andra föräldrarnas sätt att tala svenska. Det innebär att jag inte heller ändrat ordföljden i något av intervjuutdragen för att underlätta läsbarheten. Min uppfattning är att sådana ingrepp skulle få alltför stora konsekvenser för helheten på det sätt att samtalskaraktären skulle osynliggöras.

Nedan presenteras den jag använt mig av i mitt avhandlingsarbete (Karlsson, 2006). Jag markerade pauser, omstarter utan pauser, betoningar och höjda röster samt intervjupersonernas återgivning av den egna och andras röster. Detta synliggjorde rytmen och tonen i samtalen på ett sätt som också underlättade läsningen av intervjuutdragen. Jag har arbetat med följande transkriptionsnyckel;

Fetmarkerad text	höjd röst och/eller betoning
...	paus 2-5 sekunder
... ..	paus längre än 5 sekunder
<i>Kursiverad text</i>	återgivning av andras eller egna röster
-	omstart eller byte av fokus utan paus
(<i>skrattar</i>)	markering av skratt
[X: xx]	inlägg i samtalet som inte överskrider tre ord

Jag valde att inte visa överlappande eller samtidigt tal så som är vanligt inom samtalsanalytisk forskning. Detta beslut fattade jag efter ett övervägande om att detta inte skulle tillföra analyserna något. Efter som jag arbetar med många intervjuutdrag för att synliggöra sammanhängande berättande skulle en sådan transkribering göra intervjuutdragen alltför omfattande och samtidigt svåra att läsa. Det är dock viktigt att komma ihåg att människor ofta ”pratar i munnen på varandra” och att detta är mer regel än undantag i de flesta samtal. När jag har lyssnat igenom intervjusamtal och bearbetat intervjuutdrag har jag fått avgöra från gång till gång var ett bekräftande hummande eller kortare inlägg ska placeras in mellan den talande partens ord.

Vems är livsberättelserna?

Här följer ett utdrag ur början av mitt intervjusamtal med Rahim som kan exemplifiera betydelsen av att arbeta utifrån ett perspektiv på livsberättelser som sociala handlingar samt visa hur användandet av principer för utskrift kan synliggöra intervjusamtalens dynamik. Denna del av intervjusamtal upptogs av att Rahim berättade att hans och Ranas som Reza börjat på Noshörningens förskola när han var mellan ett och två år gammal. Innan dess hade han berättat att

han och hans fru Rana turats om att vara hemma med honom och att Rana reste under en period till Iran och kom sedan tillbaka och började arbeta. Rahim som då läste på universitetet i Uppsala hade svårigheter att klara studierna och ta hand om Reza samtidigt. Rahim berättar att varken han eller Rana visste att de hade rätt till barnomsorg förrän det påpekades för dem av vänner till familjen.

För att visa på betydelsen av att inkludera intervjuaren som medberättare i analyser av intervjusamtal och livsberättelser samt av att arbeta med en transkriptionsnyckel har jag valt att visa intervjuutdraget i tre versioner. I det första utdraget inkluderas endast Rahims röst utan bearbetning utifrån de principer som presenterades i transkriptionsnyckeln ovan, medan det andra visar en utifrån transkriptionsnyckeln bearbetad version och den tredje versionen inkluderar även min röst som intervjuare och samtalspartner.

Utdrag 1a

Rahim: nej jag måste säga en sak att det var väldigt dålig information att var någonstans ska man vad är det placera sin sitt barn och vi visste inte om vi har vad är det möjlighet och vad är det sätta barnet på nån dagis tills någon av eh våra grannar som bor här i området sa att ni har rätt och vad är det sätta barnet därför att det du studerar och din fru jobbar annars vi visste inte det när man har första barnet så man har inte sån erfarenhet man förväntar sig att eh nån myndighet eller kommunen eller barnomsorgsorganen ska vad är det skicka information när barnet är ett år eller två år när det är berättigt till dagis att man ska få information att just nu är dags att för erat barn att ni väljer dom här vad är det dagisplatser och eh vi fick inte sånt

Denna första version av utdraget är svårt att läsa och Rahims berättande framstår bitvis som osammanhängande, vilket är en konsekvens av att det representerar hans del i ett pågående samtal utan att jag som samtalspartner framträder samt att det saknas markeringar för pauser och omstarter, mm.

Nästa version av intervjuutdraget är bearbetad efter de principer som presenterades i transkriptionsnyckeln ovan, men utan att min röst som intervjuare och samtalspartner inkluderas.

Utdrag 1b

Rahim: nej jag måste säga en sak – att det var väldigt dålig **information** ... att var nånstans ska man - vad är det ... placera sin - sitt barn ... och vi visste inte om vi har - vad är det ... möjlighet och - vad är det - sätta barnet på nån dagis ... tills någon av eh våra grannar som bor här i området sa att *ni har rätt och - vad är det - sätta barnet - därför att det - du studerar och din fru ... jobbar ...* annars vi visste inte det när man har första barnet så - man har inte sådan erfarenhet man ... förväntar sig att eh nån myndighet eller kommunen eller barnomsorgsorganen ska - vad är det - skicka information när barnet är ett år eller ... två år ... när det är berättigat till dagis att man ska få information att *just nu är dags att - för erat barn att ... ni väljer dom här - vad är det - dagisplatser* ... och eh vi fick inte sånt ...

Genom att markera omstarter, pauser, betonade ord och höjd röst samt när Rahim tar andras röster som ett verktyg i sitt berättande blir det som framstår som osammanhängande i den obearbetade versionen mer sammanhängande samtidigt som dynamiken i Rahims berättande framträder. Hans återkommande uttryck ”vad är det” framstår i denna version som just återkommande uttryck som fungerar som verktyg i berättande i och med att de inramas av omstartsmarkeringar ”-”. Detta visar att det rör sig om just återkommande uttryck och inte om innehållsligt relevanta inslag i det han berättar. De två tillfällen han tar andras röster, grannarnas och senare en fiktiv myndighetsröst gör hans byten av tempus och pronomen begripliga. Genom att betoningar av enstaka ord framträder också ett berättandets dynamik i utdraget som saknades i den första obearbetade versionen.

I början av utdraget gör Rahim anspråk på att vilja berätta något särskilt, ”jag måste säga en sak”. Detta sätt att påkalla uppmärksamhet återkommer vid ytterligare två tillfällen under vår intervju och följs, liksom här, av att Rahim berättar om något han vill lyfta fram som viktigt. Det han här berättar om ”**väldigt dålig information**” om hans och Ranas rättigheter till barnomsorg kan ses som inledningen till berättelserna om hur deras första möte med barnomsorg gick till. Rahims sätt att betona ordet ”**information**” synliggörs genom att jag valt att markera betonade ord och höjda röster med fet stil i utskriften. På samma sätt visar betoningen av orden ”**rätt**” i det att Rahim tar sina grannars röster att Rahim upplevt sig ha blivit orättvist behandlad. Rahim beskriver vidare sig själv och Rana som förstabarnsföräldrar, vilka inte vet hur barnomsorgssystemet fungerar och därmed förväntar sig att bli informerade om det.

Det bearbetade intervjuutdraget skulle kunna ses som en del av Rahims berättelser om sina erfarenheter av barnomsorg. Men utifrån ett perspektiv på livsberättelser som sociala handlingar är detta utdrag ofullständigt och missvisande. När de principer som presenterade i transkriptionsnyckeln ovan tillämpas tillsammans med att min del i intervjusamtalet inkluderas framträder ytterligare en något annorlunda bild av det Rahim berättar. Det som i den första och andra versionen framstår som Rahims berättelser om sina erfarenheter av barnomsorg förvandlas i den tredje versionen till en berättelse om Rahims erfarenheter som tar form i intervjusamtalet mellan honom och mig som intervjuare.

Utdrag 1c

- Rahim: nej jag måste säga en sak – att det var väldigt dålig **information** ... att var nånstans ska man - vad är det ... placera sin - sitt barn [M: ja] ... och vi visste inte om vi har - vad är det ... möjlighet och - vad är det - sätta barnet på nån dagis ... tills någon av eh våra grannar som bor här i området sa att *ni har rätt och - vad är det - sätta barnet - därför att det - du studerar och din fru ... jobbar* [M: ja just det] ... annars vi visste inte det
- Marie: ni fick ingen information från [R: nej] kommunen eller så nej [R: nej nej] ... så - du tror att man förväntas ringa själv kanske och **fråga** då eller - att man förväntas **veta** hur systemet fungerar [R: jo] mm
- Rahim: när man har första barnet så - man har inte sån erfarenhet [M: nej] man ... förväntar sig att eh nån myndighet eller kommunen eller barnomsorgsorganen ska - vad är det - skicka information [M: ja] när barnet är ett år eller ... två år ... när det är berättigat till dagis [M: ja precis] att man ska få information att *just nu är dags att - förerat barn att ... ni väljer dom här - vad är det - dagisplatser* [M: ja] ... och eh vi fick inte sånt ...

Den berättelse om Rahims erfarenheter av barnomsorg som tar form i den tredje versionen av intervjuutdraget framstår som samkonstruerad av Rahim och mig själv som intervjuare, vilket gör att berättelsen inte kan sägas vara Rahims egen. Istället är det vår berättelse om Rahims erfarenheter, vilket är en helt annan sak. Vidare bidrar sättet att representera intervjusamtalet i skrift till att synliggöra intervjusamtalens interaktiva dynamik, något som är värt att diskutera ytterligare med fokus på de olika transkriptionsprinciperna.

Mitt sätt att betona orden ”fråga” och ”veta” i mitt inlägg skapar en inramning till det Rahim sedan berättar om sig själv och Rana som oerfarna förstabarns-föräldrar. Mitt inlägg i samtalet presenterar en alternativ förklaring till Rahims dilemma genom att jag föreslår att det kan finnas outtalade förväntningar på föräldrars förväntade agerande i och kunskap om barnomsorgsfrågor. I och med att min del in intervjusamtalet inkluderas i utskriften framträder det Rahim berättar om i sitt sammanhang, intervjusamtalet. Inkluderandet av mina och Rahims korta och bekräftande inlägg i samtalet som bland andra [M: ja] och [R: nej] synliggör det mikointeraktiva förhandlandet om en gemensam förståelse för det som berättas. Om jag till exempel skulle ha sagt [M: nej] istället för [M: ja] när Rahim gör klart för mig att han har något särskilt att berätta så skulle det gemensamma förtroende vi söker bygga upp rubbas och kanske bidra till att samtalet bytte riktning.

Det som i de första två versionerna framstod som osammanhängande respektive som individuellt berättande förvandlas i den tredje versionen till ett utdrag ur ett pågående samtal genom vilket berättelser om Rahims erfarenheter av barnomsorg tar form. Dessa exempel visar hur olika representationer av ljudinspelade intervjusamtal bidrar till att innehållet framträder på olika sätt. Utifrån ett perspektiv på livsberättelser som individuella, personliga och som något intervjuare ”hämtar” från intervjupersoner så är den andra versionen fullt tillräcklig som underlag för analyser. Men utifrån ett perspektiv på livsberättelser som socialt situerade handlingar utgör den tredje versionen med inkluderandet av intervjuaren som medberättare det bästa alternativet och underlaget för vidare analyser. Detta sätt att arbeta med livsberättelseintervjuer som pågående samtal i vilka intervjuare och intervjuperson skapar berättelser med utgångspunkt i intervjupersonens erfarenheter ställer också andra krav på i vilken ordning olika intervjuutdrag presenteras i texten. Jag har i mitt avhandlingsarbete valt att presentera utdrag ur en och samma intervju utifrån intervjusamtalets kronologi. Detta innebär att nästa utdrag ur intervjun med Rahim skulle representera den del av vårt samtal som följde på det som representerats i utdraget ovan (se Karlsson, 2006). Detta tillvägagångssätt är förstås inte ett måste, men då det pågående berättandet i intervjusamtalet inkluderas i analysen som ett av de sammanhang som strukturerar vad som sägs och hur, blir också samtalet som process intressant att inkludera i analysen av dess innehåll. Intervjuutdragen har lyfts in så att de följer intervjusamtalets kronologi. Detta möjliggör en analys som är förankrad i intervjusamtalet som berättande händelseförlopp. Detta tillvägagångssätt gör det också möjligt att synliggöra återkopplingar till det tidigare

sagda i intervjusamtalen och i analyserna av dem. En numrering av intervjuutdragen underlättar också i detta.

Efter att ha fokuserat på livsberättelser som sociala handlingar flyttas nu min blick till hur intervjusituationen och dess inramning kan ses som skapande villkor och förutsättningar för vad som berättas och hur. Denna meso-makrozoom fokuserar på betydelsen av intervjusamtalets situering i tid och rum samt av hur relationer mellan intervjuare och intervjupersoner påverkas av sociala strukturer som kön, etnicitet och klass.

Livsberättelseintervjuer som socialt situerade och strukturerade

Ett intervjusamtal är aldrig jämlikt i den bemärkelse att intervjuare och intervju-person möts på neutral mark utifrån liknande sociala positioner och med liknande förutsättningar för och förväntningar på deltagandet i samtalet. Som forskare har man en kontroll över intervjusituationen som intervjupersonen saknar. Forskaren har tagit den första kontakten, presenterat syftet med intervjun och har makten över hur resultatet av intervjun presenteras i olika texter. Livsberättelseforskning motiveras ofta som en ansats där makten att styra samtalet lämnas över till intervjupersonen då det är hennes eller hans erfarenheter och sätt att ge dem innebörder i livsberättelser som forskaren är intresserad av (jfr Heyman & Pérez Prieto, 1998, Pérez Prieto, 2000). Denna ansats kan beskrivas som ett sätt att anta ett underifrånperspektiv på de sociala fenomen man studerar då berättelser om människors erfarenheter får avgöra hur dessa fenomen framträder och ges innebörder. Men även om livsberättelseforskning kan motiveras utifrån möjligheten att få kunskap om sociala fenomen genom livsberättelser så kan intervjusamtal sägas vara socialt strukturerade på olika sätt. Seidman skriver om att detta kan förstås i termer av makt.

The interviewing relationship is fraught with issues of power – who controls the direction of the interview, who controls the results, who benefits.
(Seidman, 1998, s. 83)

Hur kontaktvägar, tid och rum samt socialt strukturerade relationer mellan intervjuare och intervjuperson kan skapa förutsättningar och villkor för intervjusamtal och de berättelser som tar form genom dem diskuteras i det följande.

Kontaktvägar, tid och rum

Rahim, liksom de övriga föräldrarna i intervjustudien (se fotnot 1), kontaktades genom den förskola där hans son Reza var inskriven. Den första kontakten med föräldrarna togs genom att jag ringde upp respektive förskolas föreståndare, presenterade projektet i stort och berättade om syftet med intervjustudien. Det var samtliga positivt inställda och villiga att förmedla ett informationsbrev³⁵ som skulle vidarebefordras av förskolepersonalen till föräldrar som hade barn på förskolorna som var födda 1995. Jag kom överens med föreståndarna om att jag skulle kontakta dem per telefon en vecka senare för att få svar på hur många föräldrar som var villiga att delta i intervjustudien. Jag skrev även korta brev till varje föreståndare där jag tackade för deras vilja att samarbeta.

I och med FISK-projektets fokus på mekanismer och processer för social integration och utslutning fanns ett särskilt intresse av att komma i kontakt med föräldrar med utomnordiskt ursprung. Efter att det första försöket att komma i kontakt med föräldrar inte tillgodosåg detta intresse formulerades ytterligare ett informationsbrev i vilket detta intresse formulerades tydligt. Det var efter utskicket av detta andra informationsbrev som jag fick kontakt med Rahim genom Noshörningens förskola. Denna första kontakt visade för Rahim att jag var intresserad av att intervjua honom i egenskap av förälder med utomnordiskt ursprung, vilket kan antas ha väckt förväntningar hos honom om vad intervjusamtalet skulle komma att handla om. Förväntningar som skulle ha sett annorlunda ut om han uppmanats att delta i en intervju som t ex skulle fokusera på hans erfarenheter av att vara man och förälder. Etnicitet gjordes därmed relevant redan innan jag tog kontakt med honom via telefon för att boka en tid för intervjun. Vi kom sedan överens om att jag skulle komma hem till familjens lägenhet en förmiddag i december för att genomföra intervjun.

Man kan som forskare inte utgå från att intervjupersoner uppfattar syftet med ett intervjusamtal på samma sätt som en själv. Jag berättade för de föräldrar jag intervjuade att jag var intresserad av att ta del av deras erfarenheter av att ordna och relatera till barnomsorg för deras barn som var födda 1995, vilket är

³⁵ Syftet med informationsbrevet var att ge en kortfattad men informativ beskrivning av syftet med studien och samtidigt poängtera att en eventuell medverkan var frivillig samt att garantera konfidentialitet i publicerat material. Vidare informerade brevet om att det fanns tolkar att tillgå för de föräldrar som hellre talade ett annat språk än svenska. Information om bandinspelning av intervjuerna och möjlighet att avstå från detsamma samt intervjuernas längd (ca 1 timma) presenterades också i samband med att valet av tid och plats för intervjuerna lämnades till föräldrarna. Brevet avslutades med en uppmaning till föräldrarna att tacka ja eller nej till erbjudandet om medverkan genom att kryssa i en av två svarsrutor och sedan lämna brevet till respektive föreståndare. Till brevet bifogades även en utförligare beskrivning av FISK-projektet som helhet.

ett öppet formulerat syfte. Hur Rahim uppfattade det som stod i informationsbrevet och det jag sedan berättade i telefonen och när vi träffades kan jag inte veta. Men detta betyder inte att intervjusamtals inramning blir ointressant att integrera i analysen av vilka livsberättelser som tog form.

Vid sidan av kontaktvägarnas betydelse för vilka berättelser som tar form under intervjusamtal är också intervjusamtals situering i tid och rum intressanta att ta hänsyn till som strukturerande aspekter.

När jag anlände till föräldrarnas hem var det de som avgjorde var vi skulle sitta, vilket oftast var vid köksbordet (jfr. Gullestad, 1984; Persson, 1994). Det visade sig också att en avvikelse från detta mönster förekom i intervjuerna med män med invandrarbakgrund som till exempel Rahim. Han var en av tre män med utomeuropeiskt ursprung som deltog som huvud-intervjupersoner i undersökningen medan mina intervjuer med svenskfödda föräldrar i huvudsak genomfördes med kvinnor eller kvinnor och män tillsammans (se Karlsson, 2006). Detta kan ses som ett uttryck för att dessa tre män, i deras respektive familjer, tog på sig rollen som den förälder som möter och samtalat med offentliga personer som till exempel intervjuare, som familjernas representanter, vilket i sin tur säger något om svenska mödrars positioner som offentligt ansvariga för allt som har med barn att göra. Oavsett om orsakerna till att majoriteten av föräldrar med invandrarbakgrund som deltog i intervjustudien var män kan ges strukturella eller individuella förklaringar så är detta mönster tydligt.

Ett annat lika påtagligt mönster, som skiljer dessa intervjuer från de övriga är att intervjuerna med Rahim och de andra två männen samt med ett annat föräldrapar tog plats i familjernas vardagsrum, medan de övriga genomfördes i köken. Detta tyder på två skilda sätt att förhålla sig till gäster och platser i det egna hemmet.

Betydelsen av att intervjuerna genomfördes på olika platser i föräldrarnas hem i relation till vilka berättelser som tog form under intervjusamtalen måste förstås i relation till att jag som infödd svensk kvinna från arbetarklassmiljö fann mig bättre till rätta vid köksborden än i vardagsrummen. Under mitt liv har jag suttit vid många vänners och släktingars köksbord och fikar och pratat om ditt och datt. Vardagsrummet har i de sammanhang jag växt upp sällan nyttjats till vardagliga möten och samtal på samma sätt som köket. Vardagsrummen har istället fått tjäna som plats för att ta emot främmande, för middagsbjudningar eller andra mer högtidliga tillställningar som firande av högtider.

De intervjusamtal som genomfördes i vardagsrum, som till exempel det med Rahim, medförde ibland problem med var minidiscspelaren skulle placeras så att sladdarna mellan mikrofoner och spelare skulle räcka till, vilket inte var ett

problem då ett köksbord fanns mellan mig och föräldrarna. Avstånden mellan soffor och bord är längre än det mellan köksstolar. Under intervjun med Rahim löstes problemet genom att minidiscspelaren placerades på ett hörnbord som stod mellan den soffan jag satt i och den fåtölj Rahim satt i.

Betydelsen av kontaktvägar och lokalisering i tid och rum visar hur sociala strukturer som kön och etnicitet kan skapa förutsättningar och villkor för intervjusituationer och samtal. Detta väcker också frågor om hur dessa och andra strukturer påverkar relationen mellan intervjuare och intervjuperson och därmed intervjusamtalet och de berättelser som tar form.

Socialt strukturerade relationer och positioner

I och med att intervjusamtal inte genomförs i något socialt och kulturellt vakuum verkar de samhälleliga strukturer som är en del av människors liv även här. Kön, klass, etnicitet, ålder, sexualitet, handikapp och så vidare kan ha betydelse för hur intervjusituationer och relationer mellan intervjuare och intervjupersoner tar form. I vilken utsträckning och hur dessa sociala strukturer verkar i en intervjusituation måste avgöras från fall till fall (Langellier, 2001; Karlsson, 2006). Under intervjusamtalet med Rahim gjordes etnicitet och klass relevant på ett uppenbart sätt vid olika tillfällen medan kön och ålder kan beskrivas som verkande i det ”tysta”.

Under intervjusamtal mellan en intervjuare som är svenskfödd och en intervjuperson som emigrerat till Sverige från ett annat land kan språket utgöra en strukturerande faktor (jfr Seidman, 1998). Intervjusamtalet med Rahim begränsades inte i någon större utsträckning av språkliga hinder då han talade svenska flytande på ett för mig begripligt sätt. Därmed inte sagt att språket fungerade som ett oproblematiskt kommunikativt verktyg i vårt samtal. Under flera tillfällen sökte Rahim efter ord och benämningar på institutioner och personalkategorier som jag fyllde i åt honom för att få samtalet att flyta. Här följer ett exempel på detta när Rahim söker efter ord och jag fyller i åt honom.

Rahim: och jag tror mig - jag tror att det - när vi var på den här eh ... BB-kontrollen [M: mm] eller vad heter den här eh [M: barnvå- barnavårdscentralen] barnavårdscentralen [M: ja]

Ett annat exempel visar hur jag utan att Rahim söker efter ord korrigerar det han säger.

Rahim: så vi - vi fick - vad är det - lite hjälp av eh den här ... barnavårds-
[M: distriktssköterskan eller ja] distriktssköterskan [M: ja] nånting sånt

Dessa mina korrigerande inlägg i Rahims berättande kan ses som ett uttryck för hur en redan ojämlik relation mellan intervjuare och intervjuperson görs än mindre jämlik genom att jag som intervjuare behärskar det språk Rahim som intervjuperson och invandrare är beroende av att försöka bemästra för att göra sig förstådd. Det kan också ses som ett sätt för mig att försöka förstå det Rahim berättar. I vilket fall som helst visar dessa utdrag hur relationer mellan intervjuare och intervjuperson kan vara etniskt strukturerade genom att de har olika möjligheter att uttrycka sig språkligt i samtalet.

Under intervjusamtalen kan sociala strukturer också verka genom användandet av gemensamma referensramar. Detta användande av gemensamma referensramar kan handla om att intervjuare och intervjuperson gör gemensamma erfarenheter relevanta i samtalet. Detta gemensamhetsskapande kan ses som ett verktyg som används av parterna i intervjusamtalet. I utdraget från intervjusamtalet med Rahim som följer använder vi oss av universitetsstudier och föräldraskap som gemensamma referensramar i vårt samtal om Rahims erfarenheter av att vara en universitetsstuderande förälder utan barnomsorg.

Utdrag 2

- Marie: nej ... så ni **behövde** ha en plats för att du skulle kunna fortsätta plugga [R: mm] hade du tagit studieuppehåll eller [R: mm jag ha-] studerade du
- Rahim: nej jag studerade ändå [M: ja (skrattar)] ... vilket - det gick inte bra för mig (*skrattar*)
- Marie: nej - nej ... nej det **går** inte
- Rahim: jag hade svårt att koncentrera mig ... på mina studier
- Marie: ja ... ja det där var ju ganska intressant att ni inte fick nån information - men för - för det ... det är som du säger - när man får första barnet - man **vet** inte hur det fungerar [R: **ingenting**] nej [R: ingenting]

Min fråga om Rahim tagit ”studieuppehåll” besvaras nekande följt av ett skrattande gemensamt konstaterande om att det inte ”**går**” att studera och ta hand om ett litet barn samtidigt. Detta gemensamma skrattande kan ses som ett användande av vår anknytning till universitetsstudier och föräldraskap som ge-

mensamma referensramar. I denna del av intervjusamtalet är det social klass i termer av utbildningserfarenheter som fungerar strukturerande för vårt samtal i större utsträckning än etnicitet i termer av språkkunskaper. Samtidigt utmanas här dominerande könsstrukturer i relation till föräldraskap då Rahim framträder som en hemmapappa som kan dela denna erfarenhet med mig vars erfarenheter av föräldradedighet istället bekräftar de i relation till föräldradedighet dominerande könsstrukturerna. Vad detta exempel visar är att sociala strukturer som kön, klass och etnicitet inte kan ses som verkande parallellt utan intersektionellt, vilket innebär att de som maktordningar samverkar på olika sätt och ömsom förstärker respektive försvagar varandra (Lykke, 2004; de los Reyes & Mulinari, 2005).

Det förekom också tillfällen då avsaknaden av gemensamma referensramar blev uppenbar, till exempel genom mer eller mindre uppenbara missförstånd eller skämtanden som inte gick hem hos den andra parten. Ett exempel på detta kan ses i nästa utdrag ur min intervju med Rahim, där det som tidigare fungerat som en gemensam referensram förvandlas till motsatsen.

Utdrag 3

- Marie: ja ... men ni - ni försökte aldrig få tag på nån privat dagmamma [R: nej] för ni hade inte råd med
- Rahim: nej - nej vi hade inte **råd** då [M: nej ... nej man] vi levde **väldigt** (*skrattar*) marginellt
- Marie: mm ... men du fick studielån [R: jamensan] då ändå - men det blir man ju inte rik av [R: nej] nej (*skrattar*) jag vet (*skrattar*) - men vad gör du **nu** - jobbar du nu eller [R: jag jobbar] ... vad gör du då
- Rahim: jag jobbar åt taxi [M: du kör taxi] mm
- Marie: det har jag alltid velat göra [R: (*skrattar*)] det är ganska **roligt** va
- Rahim: (*skrattar*) ... kanske det är **konstigt** - men [M: nej varför det] ... det är i alla fall - man kan - vad är det - försörja sig

Vi använder återigen universitetsstudier som gemensam referensram och jag knyter an till Rahims skrattande i mitt konstaterande att ”man” som universitetsstuderande inte blir ”rik” på studielån. Min nästkommande fråga om Rahims nuvarande sysselsättning leder till ett kortfattat svar från Rahim som säger att han ”jobbar”. När jag frågar med vad och Rahim berättar att han kör taxi hotas vår tidigare etablerade gemensamma referensram som universitetsstuderande. Mitt uttalande om att jag ”alltid” har velat köra taxi och min fråga om det är ”roligt” mottas av Rahim med ett skeptiskt skratt följt av ett påpekande om att

jag kanske ser det som ”**konstigt**”, vilket jag tolkar som relaterat till det han tidigare berättat om sina universitetsstudier. Jag förnekar att det skulle vara någonting konstigt med att han nu kör taxi och tidigare läste på universitetet och Rahim återknyter indirekt till familjens tidigare ansträngda ekonomi genom att beskriva arbetet som ett sätt för honom att ”försörja sig”.

Detta kan ses som ett exempel på vad Seidman (1998) kallar ”issues of equity” (s 83) i relationer mellan intervjuare och intervjuperson. Han pekar på att kön, klass, etnicitet, ålder och språkkunskaper kan påverka intervjusamtalet på olika sätt och pekar på vikten av att som intervjuare vara medveten om och reflektera över detta. Rahim ger uttryck för att helst inte vilja tala om för mig att han kör taxi, vilket skulle påverka den jämlikhet mellan oss som konstruerats genom hans framträdande som universitetsstuderande. Mitt sätt att bemöta hans uppenbara obehag inför detta har jag i efterhand både fördömt och förstått. Jag kunde ha responderat på detta på många andra sätt, men det betyder inte att det hade underlättat för Rahim. Å andra sidan så var min reaktion inte något jag tog ur luften för att släta över hans uppenbara obehag. Jag har alltid tyckt att taxichaufföyrket har verkat roligt med tanke på de många olika människor de möter.

Med utgångspunkt i en förståelse för att det kanske inte är möjligt att skapa en jämlik relation mellan intervjuare och intervjupersoner, då ojämlikhet kan sägas vara inbyggt i intervjun som institutionaliserad samtalsform, kan analytiska reflektioner kring relationer mellan intervjuare och intervjuperson som socialt strukturerade bidra med kunskap om intervjusamtals förutsättningar och villkor. Då handlar det inte om att anta att intervjuare och intervjupersoner bär dessa strukturer med sig utan att se hur olika strukturer används eller verkar på olika sätt i olika delar av intervjusamtalet.

Avslutande reflektioner – vems är livsberättelserna då?

Det är en fokusering på görandet av livsberättelser, berättandet, som aktualiserar intervjuaren som medberättare. Då berättandet kommer i fokus väcks också frågor om hur olika typer av representationer av berättandet bidrar till att olika bilder av innehållet framträder.

Ett perspektiv på livsberättelser som socialt situerade och strukturerade handlingar väcker frågor om någon kan göra anspråk på berättelserna som sina. Mishler (1986, 1999) betonar vikten av att se livsberättelser som samproducerade ”co-produced” (s. xvi) i och med att de växer fram i dialog mellan intervjuare och intervjuperson. En intervju är, enligt Mishler, en komplex dialogisk pro-

cess genom vilken samtalsparterna förhandlar sig fram till någon form av överenskommelse över vad intervjun ska handla om och hur samtalet ska gå till. Samtidigt är det i första hand intervjupersonernas och inte intervjuarens livserfarenheter som står i fokus för intervjusamtalen även om en del intervjuare kan välja att dela med sig av egna erfarenheter under intervjusamtalets gång, som inslag i det pågående samtalet.

I detta sammanhang är det viktigt att skilja mellan berättandet som äger rum under intervjusamtalen och det som lyfts fram som berättelser i forskarens texter. Under intervjusamtal med Rahim uppmanade jag honom att berätta om sina erfarenheter av att möta och relatera till barnsomsorg. Hur detta berättande tagit form kan sägas ha varit beroende på hur dialogen mellan oss har utvecklats och beroende på hur han har uppfattat och tagit sig an uppgiften att agera som intervjuperson (jfr. Baruch, 1981).

Svaret på frågan om vems berättelserna är blir således tudelad. För det första är livsberättelseforskningens existens motiverad av en övertygelse om att människors berättande och berättelser om sina erfarenheter och förväntningar kan bidra med kunskap om människor, kulturer och samhällen. Detta motiv pekar mot att de människor som delar med sig av sina erfarenheter till forskare under intervjusamtal är de som kan göra anspråk på att ha bidragit med underlag till de berättelser som forskaren sedan formar för att passa den vetenskapliga textens kriterier. Den andra delen av svaret handlar om att frågan om vems berättelser och identiteter det är i sig är felställd och istället borde formuleras i termer av vem som *gör* berättelserna. Och svaret på den frågan blir ju, utifrån det perspektiv som presenterats i detta kapitel, att berättelserna tar form i intervjusamtal mellan intervjuare och intervjuperson, intervjusamtal som är socialt situerade i tid och rum samtidigt som relationen mellan intervjuare och intervjuperson kan ses som socialt strukturerade på olika sätt. De diskussioner kring förutsättningar och villkor för berättande i intervjusamtal som förts i detta kapitel utmanar två seglivade föreställningar om god vetenskaplig verksamhet, forskaren som anonym observatör och den beforskade människan som bärare av kunskap som väntar på att upptäckas.

Det perspektiv och arbetssätt som presenterats kräver istället att den intervjuande forskaren också riktar sin kritiska blick mot det egna handlandet som medkonstruktör till de resultat hon presenterar. Detta leder i sin tur till att även om de människor vi intervjuar ses som människor med mycket att berätta så är vi som forskare och intervjuare medberättare. Egentligen handlar det bara om att se det självklara, berättande är en social handling och utan medmänniskor skulle berättelser inte finnas.

Referenser

- Baruch, Geoffrey (1981). Moral tales: parents' stories of encounters with the health professions. *Sociology of Health and Illness*, 3(3), 275-295.
- Bertaux, Daniel (ed.). (1981). *Biography and Society. The Life History Approach in the Social Sciences*. Beverly Hills: Sage cop.
- (1981). From the life-history approach to the transformation of sociological practice. In Daniel Bertaux (ed.), *Biography and Society. The Life History Approach in the Social Sciences* (s. 29-45). Beverly Hills: Sage cop.
- Brockmeier, Jens & Carbaugh, Donal (eds.). (2001). *Narrative and Identity. Studies in Autobiography, Self and Culture* (Studies in Narrative vol. 1). Amsterdam: John Benjamins Publishing Co.
- de los Reyes, Paulina and Mulinari, Diana (2005). *Intersektionalitet: Kritiska Reflektioner över (O)jämlighetens Landskap*. Malmö: Liber.
- Gullestad, Marianne (1984). *Kitchen-Table Society*. Oslo: Universitetsförlaget.
- Heyman, Ingrid & Pérez Prieto, Hector (red.). (1998). *Om berättelser som redskap i pedagogisk forskning. En rapport från forskningsgruppen Utbildning: kultur – interaktion – karriär UTKIK* (Pedagogisk forskning i Uppsala 131). Uppsala universitet, Pedagogiska institutionen.
- Karlsson, Marie (2003). Föräldrars möten med barnomsorg. I Héctor Pérez Prieto, Fritjof Sahlström & Helen Melander (red.), *Från förskola till skola – berättelser från ett forskningsprojekt* (s. 110-144). Uppsala universitet, Pedagogiska institutionen.
- (2006). *Föräldraidentiteter i livsberättelser* (Uppsala Studies in Education 112) Acta Universitatis Upsaliensis.
- Karlsson, Marie, Melander, Helen, Pérez Prieto, Héctor & Sahlström, Fritjof (red.). (2006). *Förskoleklassen – ett tionde skolår?* Stockholm: Liber.
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Langellier, Kristin M. (2001). "You're marked": Breast cancer, tattoo and the narrative performance of identity. In Jens Brockmeier & Donal Carbaugh (eds.), *Narrative and Identity. Studies in Autobiography, Self and Culture* (s. 145-184). Amsterdam: John Benjamins Publishing Co.
- Lykke, Nina (2003). Intersektionalitet – ett användbart begrepp för genusforskningen. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 1, 47-56.
- Mishler, Elliot G. (1999). *Storylines. Craftartists' Narratives of Identity*. London: Harvard University Press.
- (1995). Models of Narrative Analysis: A Typology. *Journal of Narrative and Life History*, 5(2), 87-123.
 - (1986). *Research Interviewing. Context and Narrative*. London: Harvard University Press.
- Pamphilon, Barbara (1999). The Zoom Model: A Dynamic Framework for the Analysis of Life Histories. *Qualitative Inquiry*, 5(3), 393-410.
- Pérez Prieto, Héctor (2000). *Historien om räven och andra berättelser. Om klasskamrater och skolan på en liten ort – ur ett skol- och livsberättelseperspektiv* (Pedagogisk forskning i Uppsala 137). Uppsala universitet, Pedagogiska institutionen.
- Pérez Prieto, Héctor & Sahlström, Fritjof (2003)(red.). *Från förskola till skola – berättelser från ett forskningsprojekt* (s. 92-109). Uppsala universitet, Pedagogiska institutionen.
- Pérez Prieto, Héctor, Sahlström, Fritjof, Calander, Finn, Karlsson, Marie & Heikkilä, Mia (2002). Together? On Childcare as a Meeting Place in a Swedish City. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 47(1), 43-62.
- Persson, Sven (1994). *Föräldrars föreställningar om barn och barnomsorg*. (Studia Psychologica et Paedagogica 113). Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Seidman, Irving (1998). *Interviewing as Qualitative Research. A Guide for Researchers in Education and the Social Sciences*. New York: Teacher College Press.